

взаємини з однолітками та умови перебування в садку, впливають на комфорт та безпеку дитини, що також важливо для успішної адаптації.

Врахування цих факторів та створення сприятливих умов допомагає знизити стрес та забезпечити успішну адаптацію дитини до дитячого садка, сприяючи її подальшому розвитку та благополуччю.

Варто відмітити, що ефективна адаптація дітей до дитячого садка вимагає комплексного підходу та психолого-педагогічних умов, спрямованих на створення сприятливого середовища для їхнього звикання та розвитку. Перш за все, необхідно розпочати підготовчий етап задовго до першого дня, забезпечивши інформаційну підтримку батькам та організацію днів відкритих дверей.

Як вже зазначалося вище, організація адаптаційного періоду передбачає поступове звикання дітей до нових умов, обмеження часу перебування в садку та індивідуальний підхід до кожної дитини. Важливим елементом успішної адаптації є психологічна підтримка дитини з боку вихователів, створення емоційно безпечного середовища та сприяння позитивному спілкуванню між дітьми. Співпраця з батьками включає надання їм рекомендацій щодо підтримки дитини та активну участь у процесі адаптації. Створення комфортного та безпечного фізичного середовища є важливим аспектом адаптації, який включає організацію ігрових зон та спальних місць. Педагогічна підтримка передбачає наявність вихователів з відповідною підготовкою та здатністю створювати доброзичливу атмосферу для дітей. Моніторинг адаптаційного процесу дозволяє вчасно виявляти проблеми та знаходити шляхи їх вирішення, що є важливою складовою процесу адаптації дітей до дитячого садка.

Враховуючи всі наведені психолого-педагогічні умови адаптації дітей до дитячого садка, можна зробити висновок про необхідність комплексного підходу та системної роботи з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини. Спільна праця педагогів та батьків, створення сприятливого емоційного та фізичного середовища, а також професійна підтримка вихователів відіграють важливу роль у успішному проходженні дітьми адаптаційного періоду та формуванні позитивного ставлення до навчального закладу. Адаптація дітей до відвідування дитячого садка є важливим етапом, який потребує ретельної підготовки та підтримки. Забезпечення відповідних психолого-педагогічних умов сприяє успішній адаптації дітей, що позитивно впливає на їх подальший розвиток.

Ольга Главацька

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри освітології і педагогіки
Західноукраїнський національний університет*

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Дошкільне дитинство є найважливішим періодом формування особистості дитини, а дошкільна освіта є обов'язковою первинною складовою частиною

системи безперервної освіти в Україні, концептуальні аспекти якої висвітлені у законах «Про освіту» [5], «Про дошкільну освіту» [4]. У державному документі «Про дошкільну освіту» особливо наголошується на значущості розвитку пізнавальної активності дітей, яка є необхідною умовою самостійності, успішності, ініціативності, творчості, сприяє гармонійному становленню дитини [4].

Проблема розвитку пізнавальної активності особистості розглядається в працях різних учених. Я. Коменський, К. Ушинський, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо визначали пізнавальну активність як природне намагання дитини до пізнання. А. Маркова, В. Лозова, Ж. Тельнова, Г. Щукіна та ін. вивчали особливості пізнавальної діяльності та способи її активізації у дітей дошкільного віку. Цій проблематиці присвячена значна кількість праць українського класика В. Сухомлинського. Ми солідарні із вченим, що дошкільне дитинство, як найважливіший період життя, визначає майбутнє людини.

Реалії сьогодення актуалізують проблему розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку і спонукають до пошуку педагогічно доцільних шляхів її вирішення.

Метою наукового пошуку є висвітлення особливостей розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності.

Поняття «пізнавальна активність» науковці пов'язують з розглядом діяльності, в якій, пізнаючи навколишній світ, дитина як активний суб'єкт хоче показати свою індивідуальність, самостійність, волю, зосередити енергію та дії на позитивне досягнення результату [2; 7].

Науковці по-різному визначають види пізнавальної активності. Зокрема, В. Лозова виокремлює зовнішню і внутрішню, функціонуючу і потенційну, інтегральну і ситуативну, усвідомлену й імпульсивну, реконструктивну і репродуктивну, творчу пізнавальну активність [6].

К. Крутій виділяє такі види пізнавальної активності дітей дошкільного віку: перцептивно-мнемічна; наочно-практична; операційно-дієва; творчо-пізнавальна; мотиваційна. В. Лозова і К. Крутій форми прояву пізнавальної активності вбачають в умінні самостійно характеризувати пізнавальні завдання; складати план та обирати засоби вирішення завдань із застосуванням ефективних прийомів; досягати позитивних результатів і розуміти необхідність їх перевірки [6].

Наголосимо на тому, що в усіх розділах чинних освітніх програм [2; 8; 12] значна увага приділяється розвитку пізнавальних інтересів дітей у освітньому процесі закладу дошкільної освіти, а навчанню в ігровій формі відводиться особливе значення. Дитячі ігри сприяють розвитку уваги, сприймання, мислення, пам'яті, творчих здібностей, зосереджені на загальний розумовий розвиток дошкільника. Науковець Л. Артемова вважає, що потребу в грі і бажання гратися у дітей слід спрямовувати та використовувати задля здійснення певних освітніх завдань. Тоді гра буде засобом навчання і виховання, коли буде включена у цілісний освітній процес закладу дошкільної освіти. Організовуючи життя дітей у грі, керуючи нею, вихователь впливає на усі аспекти розвитку дитини: свідомість, волю, почуття і поведінку. Тобто, сутність гри полягає у тому, що в

ній вагомим є сам процес переживань, які чітко пов'язані з ігровими діями [3; 10].

Варто вказати структурну модель ігрового навчання, яка поєднує у собі такі чотири важливі складові: суб'єкт та об'єкт педагогічної взаємодії, предмет сумісної їх діяльності, мету навчання, засоби ігрової комунікації. Саме під вмілим і правильним керівництвом дорослого ігрова навчальна діяльність дошкільників сприяє розвитку їх пізнавальної активності [10].

Можна з упевненістю говорити про те, що ігри (рухливі, дидактичні, сюжетно-рольові та ін.) завжди викликають задоволення та гарний настрій у дітей, адже вони створені задля розвитку:

- фізичних якостей дітей: влучності спритності, витривалості, швидкості тощо;
- розумових якостей: самостійність і логічність суджень, глибина і гнучкість, ініціативність і творчість;
- пізнавальної активності, що викликає бажання у дітей до різних самостійних суджень, доказів і умовиводів [1; 11].

Особливу увагу слід зосередити на використанні Lego-технологій у роботі з дошкільниками, який є ідеальним засобом для всебічного розвитку дошкільників (пізнавального, креативного, комунікативно-мовленнєвого, фізичного) і сприяє реалізації підходу «навчання через гру» [9].

На основі узагальнення напрацювань науковців [7; 8; 10], особливостями розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності є:

- розвиток мислення, пам'яті, уваги;
- навчання орієнтуванню у просторі, часі;
- розвиток дрібної моторики рук (Lego-конструктори та ін.), що спонукає у подальшому загальний мовленнєвий розвиток та розумові здібності;
- формування математичних знань про форму, кількість, симетрію та ін.;
- розширення уявлень про навколишній світ, ландшафт, архітектуру та ін.;
- розвиток творчого мислення, уяви;
- опанування вмінням подумки збирати з частин ціле та розділяти предмет на складові частини;
- навчання спілкування та взаєморозуміння;
- виховання поваги до праці і людей праці.

У підсумку зазначимо, що пізнавальна активність є одним із головних чинників розвитку дитини. Її бажання пізнати щось нове, заглибитись у сутність предметів і явищ, обґрунтувати незрозуміле підтверджує наявність у дитини пізнавальних інтересів. Пізнавальна активність дітей сприяє розвитку важливих пізнавальних психічних процесів, таких як: мислення, мовлення, відчуття, пам'ять, сприймання, уява, представлення. Успішність розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку релевантна із активізацією їх навчально-пізнавальної діяльності завдяки чіткій реалізації дидактичних принципів – активності, свідомості, творчості, самостійності, врахування індивідуальних та вікових особливостей дітей в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. Суттєвими факторами у розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку

є педагогічна майстерність вихователя та його доброзичливе спілкування з дитиною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Авторська група : Байєр О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П., Косенчук О. Г., Корнєєва О.Л., Лисенко Г.М., Левінець Н.В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С.І., Піроженко Т.О., Половіна О.А., Рейпольська О.Д., Шевчук А.С. / під науковим керівництвом доктора психологічних наук, професора, член-кореспондента НАПН України Піроженко Т.О. 2021. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Білан О., Возна Л., Максименко О., Овчаренко Л., Руханська Л., Самсін В. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» Тернопіль : Мандрівець, 2019. 264 с.
3. Валентьєва Т.І., Богдан Т.М. Педагогіка дошкільна: практичний курс. Навчальний посібник. Чернігів : Видавець Лозовий В.М., 2017. 92 с.
4. Закон України «Про дошкільну освіту». Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III. Дата оновлення: 31.03.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
5. Закон України «Про освіту». Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 24.03.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#top>
6. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. Харків : ОВС. 2000. 200 с.
7. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник. 4-ге вид., переробл. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 408 с.
8. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.Білан, Вид. 2-ге зі зм. і доп. Тернопіль : Мандрівець, 2022. 216 с.
9. Рожок Т.Л., Костецька О.А. Від маленької цеглинка – до розумної дитинки. Дидактично-ігровий посібник. Вінниця : КУ «ММК». 2018. 15 с.
10. Рома О.Ю., Близнюк В.Ю., Боруєк О.П. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO®», The LEGO® Foundation. 2016. 140 с.
11. Суржанська В.А. Підготовчий етап розвивальної методики формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами творчих завдань. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*. Бердянськ: БДПУ. 2005. № 2. С. 27–33.
12. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / наук. кер. О.Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 448 с.